

Asia: VN /5137/2022

Työryhmän lausuntopyyntö valmiuslain varautumisvelvollisuutta koskevasta muistiosta sekä valmiuslain yleisistä kehittämistarpeista

Lausunnonantajan lausunto

Huomionne valmiuslain varautumisvelvollisuutta koskevasta muistiosta

Kulttuuri- ja taidealan keskusjärjestö KULTA ry kommentoi muistiota vain oman toimialansa osalta. Kokonaisturvallisuuden osalta kulttuuri- ja kirjastopalvelut ovat tärkeitä erityisesti henkisen kriisinkestävyyden osalta, mutta myös kulttuuriomaisuuden suojeleminen on olennaista varautumisessa niin sotaan kuin sään ääri-ilmiöihin.

EU-tasolla näkyy trendinä varautuminen kulttuuriperintökohteiden suojaamiseen sään ääri-ilmiöitä, kuten tulvilta, koska monin paikoin linnat ja muut sellaiset ovat sortumassa mutavyöryn mukana jokeen. On mahdollista, että erilaiset sään ääri-ilmiöt tulevat lisääntymään myös Suomessa, joten sopeutuminen ilmastonmuutokseen tulee yhä enemmän kulttuuriomaisuuden suojaamisen agendalle. Kulttuuriomaisuutta on merkittävästi esimerkiksi metsähallituksen hallussa, samoin kuntien. Näiden osalta varautumisvelvollisuus on yksiselitteinen, vaikkakin voi epäillä onko varautumisoaaminen aina riittävällä tasolla. Mutta merkittävää kulttuuriomaisuutta on myös yksityisten museoiden kokoelmissa, joten myös kulttuurialan osalta yksityisten toimijoiden varautumisoaamiseen kannattaa erikseen kiinnittää erikseen huomiota. Ukrainassa on ollut nähtävissä, että Venäjä suuntaa iskuja erikseen kulttuuriperintöön, pyrkiessään tuhoamaan koko Ukrainan idean. Unesco ylläpitää luettelua Ukrainassa tuhotuista tai vaurioitetuista kulttuuriperintökohteista.

Henkisen kriisinkestävyyden osalta OKM on vastuuministeriö, mutta ainakaan kulttuuri- ja taidealan osalta yhteydenpito alan toimijoiden ja ministeriön välillä kokonaisturvallisuuden osalta ei ole ollut erityisen eläväistä. Jatkossa kulttuuri- ja taidealan mahdollisuuksia henkisen kriisinkestävyyden vahvistamisessa kannattaisi suunnitelmallisesti edistää. Nyt asiaa edistävät vain "herätyksen saaneet".

Miten arvioisitte voimassa olevan valmiuslain kokonaisuutta ja toimivuutta? Mitä valmiuslaissa tulisi erityisesti kehittää?

Keskeinen harkinnanarvoinen kehittämis ehdotus liittyy CER-direktiiviin. CER-direktiivi, Critical Entities Resilience, edellyttää, että jäsenvaltiot määrittävät kriittisen infrastruktuurin kriisinkestävyydestä vastaavat viranomaiset, arvioivat elintärkeät toimintonsa direktiivin soveltamisalalla ja nimeävät kansallisesti merkittävät kriittiset infrastruktuuri- ja palvelutoimijat yhteisten eurooppalaisten kriteerien pohjalta. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että kriittiset toimijat toteuttavat riskinarvioinnin perusteella häiriönsietokykynsä varmistamiseksi asianmukaisia ja oikeasuhteisia teknisiä, turvallisuuteen liittyviä ja organisatorisia toimenpiteitä. Direktiivi koskee yhtätoista sektoria (liikenne, energia, pankit, finanssimarkkinat, terveys, ruoka, vesi- ja jätevesihuolto, digitaalinen infrastruktuuri, julkishallinto ja avaruus).

Digitaalisen infrastruktuurin osalta KULTA ry esittää harkittavaksi kirjastoja kriittiseksi toimijaksi. Koronapandemian aikana kirjastot olivat hetken suljettuja, mutta avattiin pysyvästi pikapuoliin, kun kävi ilmi muun muassa kansalaisten sähköisen asioinnin mahdollisuuksien poistuneen. Niille ihmisille, joilla ei ole toimivia digilaitteita kotona, kirjastojen digilaitteet ovat välttämättömiä. Sähköisen asioinnin yhä laajetessa ja tullessa ainoaksi asioinnin muodoksi, kirjaston merkitys digitaalisessa infrastruktuurissa vain korostuu.

Kulttuurialan näkökulmasta kirjastot ovat toki muutenkin kriittistä infraa.

Onko muita näkökulmia, joita edustamanne taho erityisesti toivoisi otettavan huomioon valmiuslain uudistamista koskevassa työssä?

Samanaikaisesti ollaan toteuttamassa tartuntatautilain kokonaisuudistusta, jonka valmisteluun myös Kulttuuri- ja taidealan keskusjärjestö KULTA ry on osallistunut. Koronapandemian aikana tuli esiin tartuntatautilain heikkoudet: sen sijaan, että tartuntatautilaki olisi antanut välineitä estää tungosta siellä, missä nykypäivänä tungosta ilmenee, laki antoi mahdollisuuden sulkea vain koulut ja päiväkodit, joihin oli vanhastaan varauduttu ja yleisötilaisuudet, joiden sulkeminen oli sata vuotta sitten tärkeää. Emme tiedä missä ihmiset tungeksivat tulevaisuuden tartuntatauditapauksissa, joten on tärkeää, että ilman poikkeusoloja voidaan tartuntatautilain nojalla toimialaneutraalisti estää tungosta. Toisin sanoen: tartuntatautilain 58§:n sijaan on tehtävä toimialaneutraalia lainsäädäntöä, jotta valmiuslakia ei tarvita tungosta vältettäessä. Tämä lainsäädäntökoordinaatio kannattaa siis hoitaa järkeväksi kokonaisuudeksi.

Meriläinen Rosa
Kulttuuri- ja taidealan keskusjärjestö KULTA ry